

НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОТИКОВОГО СПРИЙМАННЯ УЧНІВ

нотаріальної діяльності і для досягнення належної правової процедури потрібно дотримання законності.

1. Аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання нотаріальною діяльністю та пріоритети запозичення в Україні // Підприємництво, господарство та право. – 2003. – №7. – С. 57 – 61.

2. Сміян Л.С., Нікітін Ю.В., Хоменко П.Г. Нотаріат в Україні: Навчальний посібник 2-е вид., стереотип. За ред. Ю.В. Шкітіна. – К.: КНТ, 2008. – 680 с.

3. Самсонов В.В., В.В. Ефимова. Нотариат: курс лекцій: учебное пособие для вузов. – М.: Издательство “Экзамен”. 2006. – 252 с.

4. Дякович М.М. Нотаріальне право України: Навч. посібн. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 686 с.

5. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Нотаріат в Україні. Теорія і практика: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: А.С.К., 2001. – 975 с.

6. Павлик П.М., Кілічава Т.М. Нотаріат України. – К.: Університет “Україна”, 2007. – 201 с.

7. Пульнева О.С. Нотаріальний акт як інструмент доказування у Франції // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 8. – С. 59 – 62.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2015

УДК 373.3.091.33:331

Альона Марченко, студентка 4-го курсу ННІ СПМО
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОТИКОВОГО СПРИЙМАННЯ УЧНІВ

У статті автором розглядаються питання формування чуттєвої сфери дітей молодшого шкільного віку. Було проаналізовано нормативні та навчально-методичні документи, що дало змогу виявити навчальний потенціал уроків трудового навчання для формування тактильних відчуттів дитини. Автором зроблено висновок, що на уроках трудового навчання є певний ресурс, але він недостатній і потребує удосконалення.

Ключові слова: дотикове сприймання, початкове навчання, уроки трудового навчання, молодший школяр.

Табл. 2. Літ. 12.

Алена Марченко, студентка 4-го курсу УНІ СПМО
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

УЧЕБНИЙ РЕСУРС УРОКІВ ТРУДОВОГО ОБУЧЕННЯ В НАЧАЛЬНІЙ ШКОЛІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОТИКОВОГО СПРИЙМАННЯ УЧЕНІВ

В статті автором розглядаються питання формування чуттєвої сфери дітей молодшого шкільного віку. Було проаналізовано нормативні та навчально-методичні документи, що дозволило виявити навчальний потенціал уроків трудового навчання для формування тактильних відчуттів дитини. Автором зроблено висновок, що на уроках трудового навчання є певний ресурс, але він недостатній і потребує удосконалення.

Ключевые слова: тактильное восприятие, начальное обучение, уроки трудового обучения, младший школьник.

Alyona Marchenko, 4th year Student
Melitopol State Pedagogical University
by B. Khmelnytsky

TRAINING RESOURCE OF LABOR CLASSES FOR DEVELOPMENT THE TACTILE PERCEPTION IN PUPILS OF ELEMENTARY SCHOOL

In this article the author discusses the formation of sensual sphere of primary school's pupils. Also were analyzed normative and scientifically-methodical documents, that allowed to educe educational potential of classes of the labor educating for forming of the tactile feelings of child. Was made the conclusion by the author, that there is a certain resource on the labor training classes, but it is insufficient and requires an improvement.

Keywords: tactile perception, elementary education, labor training classes, elementary school pupils.

Постановка проблеми. Початкова школа, як ланка безперервної освіти, орієнтована на оволодіння учнями компетентностей, які передбачені програмою, що орієнтовані на загальний психічний, зокрема сенсорний розвиток. На досягнення поставленої

НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОТИКОВОГО СПРИЙМАННЯ УЧНІВ

мети вчителів спрямовують “Державний стандарт початкової загальної освіти” (2011), “Навчальні програми для загальноосвітніх закладів. 1 – 4 класи” (2012). Перцепція, з одного боку, є фундаментом загального розумового розвитку дитини, з іншого – має самостійне значення, адже повноцінне сприймання необхідне для успішного навчання дитини у дитячому садку, у школі, і для багатьох видів праці. Тому вивчення шляхів формування перцептивної сфери дитини молодшого шкільного віку є актуальним.

Аналіз наукових досліджень. Проблемою формування окремих аспектів чуттєвої сфери учнів початкової сфери займаються багато учених, зокрема: Н. Бібік, М. Богданович, В. Васенко, І. Волобуєва, М. Волчаста, І. Демченко, О. Деркач, Г. Дорошенко, О. Малицька, Л. Маркова, О. Савченко О. Чернюшок та ін.

Мета статті полягає у визначенні наявності навчальних ресурсів для дотикового сприймання учнів у початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасної наукової психолого-педагогічної літератури дає можливість констатувати, що питанню сенсорного виховання приділяється достатня увага у сучасній педагогіці початкової освіти. Далі розглянемо як трактують сучасні фахівці терміни “виховання” та “сенсорне виховання” (Табл. 1).

Таким чином, сенсорне виховання на сучасному етапі розвитку загальної освіти визначається як система педагогічних впливів, спрямованих на розвиток чуттєвої сфери учнів, шляхом формування в них еталонних уявлень про зовнішні властивості предметів і раціональних способів спостереження об’єктів сприймання.

Результатом сенсорного виховання учені вважають перцептивні вміння – своєрідні ознайомлювально-розпізнавальні дії з обстеження об’єктів – і розглядають їх як компонент загальноосвітньої компетентності учнів [12, 86].

Види перцепції визначаються за провідним аналізатором – зорова, нюхова, дотикова, слухова, смакова, больова тощо. В свою чергу дотикова перцепція поділяється на два види – просторова і фізико-механічна. Просторова дотикова перцепція визначає форму предмету, а фізико-механічна перцепція дає змогу розпізнати інші властивості матеріалу – шорсткість, гнучкість та ін. Великий потенціал для розвитку обох видів дотикової перцепції у початковій школі мають уроки трудового навчання. З метою визначення розвитку дотикового сприймання молодших школярів звернемось до основних нормативних документів для школи I ступеня.

Проаналізуємо змістову лінію Державного

стандарту початкової загальної освіти “Технології” та програми трудового навчання в початковій школі.

Освітня галузь “Технології в молодших класах реалізується через зміст навчальних предметів “Трудове навчання” та “Інформаційно-комунікативна грамотність”, які є початковою ланкою загальної системи трудового навчання та виховання учнів. Трудове навчання в початковій школі є однією з ланок неперервної технологічної освіти, що логічно продовжує дошкільну освіту, створює базу для успішного опанування учнями технологій основної школи та здобуття професійної освіти. Трудове навчання в початкових класах є першою сходинкою до вибору майбутньої професії. У молодших школярів формується ціннісне ставлення до праці, розуміння людини в житті суспільства, розвивається інтерес до навчально-пізнавальної діяльності, заснованої на посильній практичній включеності в різні її види, в тому числі соціальну, трудову, ігрову, дослідницьку. Ще у молодшому шкільному віці дитина може обрати улюблений вид діяльності, що стане в майбутньому невід’ємною частиною її життя. Якщо школяр буде розвивати дотикове сприймання і він зрозуміє, що в нього це добре виходить, він може пов’язати майбутню професію саме з цією діяльністю.

Метою трудового навчання в початковій школі є формування і розвиток у межах вікових можливостей предметно-перетворювальної компетентності учнів, яка дає можливість їм самостійно вирішувати предметно-практичні та побутові завдання, що є необхідною умовою формування чуттєвої сфери молодших школярів. Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання таких завдань:

- формування в межах вікових можливостей узагальнених способів (алгоритмів) предметно-перетворювальної діяльності з дотримання безпечних прийомів ручної праці та економного використання матеріалів;

- розвиток творчих здібностей, елементів графічної грамоти, вмінь працювати в команді та навичок виконання операцій із ручних технік обробки матеріалів [8].

На основі Держстандарту розроблено програму з трудового навчання для початкової школи, у якій конкретизується вимоги до організації дотикового сприймання учнів. Навчальна програма містить навчальний потенціал для формування дотикового сприймання учнів, оскільки:

- навчальний матеріал диференціюється за видами діяльності (згинання, складання, різання, ліплення тощо) та конструювальними матеріалами

**НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОТИКОВОГО СПРИЙМАННЯ УЧНІВ**

Таблиця 1.

Визначення понять “виховання” та “сенсорне виховання”

Автор	Визначення
С. Гончаренко	Виховання – процес цілеспрямованого систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об’єктивних і суб’єктивних факторів [2, 53]
А. Кузьмінський, В. Омеляненко	Виховання – соціально і педагогічно організований процес створення оптимальних умов для формування людини як особистості; вплив вихователя на вихованця з метою формування в нього бажаних соціально-психічних і фізичних якостей [4, 180]
С. Максимюк	Виховання – цілеспрямований вплив, у результаті якого вихованці засвоюють соціальний досвід. Засвоєння такого досвіду формує особистість у певному напрямку [5, 45]
О. Запорожець	Сенсорне виховання – найважливіша ланка загальної системи виховання, спрямована на формування в дитини процесів відчуття, сприймання, наочного уявлення [3, 30]
О. Усова	Сенсорне виховання – дидактично доцільна організація чуттєвого досвіду дитини, формування її сенсорних процесів [11, 6]
М. Поддяков	Сенсорне виховання означає цілеспрямоване вдосконалення в дітей сенсорних процесів (відчуттів, сприймань, уявлень) [9, 3]
С. Гончаренко	Сенсорне виховання – сукупність педагогічних заходів, спрямованих на розвиток відчуття та емоційної сфери в дітей у процесі їхньої взаємодії з предметами сприймання навколишнього світу [2, 301]
Т. Поніманська	Сенсорне виховання – система педагогічних впливів, спрямованих на формування способів чуттєвого пізнання, вдосконалення відчуттів і сприймань [7, 454]

(папір, картон, пластилін, природні та штучні матеріали та ін.), які ускладнюються в кожному класі залежно від просторово-предметних характеристик виготовлення виробів (за шаблоном на площині, за шаблоном на площині з елементами творчості, об’ємні, об’ємні з елементами творчості);

- практичні роботи диференціюються впродовж навчального року залежно від календарних свят (державних і релігійних), регіональних традицій і звичаїв, які ускладнюються в кожному класі через добір об’єктів праці учнів відповідної складності [6].

Згідно з програмою з трудового навчання для загальноосвітніх закладів 1 – 4 класів формуються підручники. Розвиток дотикового сприймання у школі відбувається за такими властивостями: фізико-механічні та просторові. Далі означимо, які саме теми сприяють розвитку умінь визначати просторові та фізико-механічні властивості явищ оточуючої дійсності (табл. 2).

На основі програми розроблені підручники з трудового навчання для молодших школярів. В них для дітей молодшого шкільного віку є багато малюнків з поясненням та текстом.

У підручниках для дітей 1 – 4 класів є багато

тем для розвитку дотикового сприймання. Такі як: робота з пластиліном, робота з папером, робота з природними матеріалами, аплікації з тканини, виготовлення штучних квітів об’ємної форми, пап’є-маше. Такі роботи дають змогу молодшим школярам пізнати різні види і форми матеріалів, з якими вони працюють. Вони виявляють, що форми можуть бути не лише плоскі, а й об’ємні, що вони мають різну текстуру і вчать правильно застосовувати ті чи інші матеріали.

Тобто, з кожним класом у підручниках з трудового навчання збільшується об’єм матеріалу, з’являється більша кількість вправ, пояснень та прикладів. Разом з тим, збільшується кількість тем для розвитку дотикового сприймання. З’являється більша кількість видів саме ручної роботи.

У підручниках з трудового навчання прописані такі практичні роботи як виготовлення бджілок та метеликів з пластиліну, виготовлення рибки за допомогою різнокольорових ниток.

Також, у підручниках пропонуються вправи на зразок “Рибка”, яка виконується за таким алгоритмом:

1. Намалуйте рибку, виріжте її хвіст, тулуб та плавники.
2. Намастіть всі деталі рибки клеєм.

**НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОТИКОВОГО СПРИЙМАННЯ УЧНІВ**

Таблиця 2.

Навчальні теми для визначення фізико-механічних властивостей предметів оточуючої дійсності	Навчальні теми для визначення просторових властивостей предметів оточуючої дійсності
<ul style="list-style-type: none"> - Папір. Види і властивості паперу - Робота із природними матеріалами - Аплікація з використанням ниток - Комбінування природних і пластичних матеріалів - Робота з волокнами та нитками - Аплікація із тканини - Мозаїка із природних та штучних матеріалів - Робота із сучасними штучними матеріалами 	<ul style="list-style-type: none"> - Рвання паперу - Симетричні форми - Робота із пластиліном - Паперові об'ємні фігури - Оригамі - Витинанка - Мозаїка - Квілінг - Виготовлення об'ємних фігур із дроту - Бісероплетіння - Конструювання рухомих моделей із картону та паперу - Виготовлення штучних квітів об'ємної форми - Пап'є-маше

3. Посипте всі її частини різнокольоровими шматочками ниток [10, 46].

А для формування вміння визначати фізико-механічні властивості предметів можна запропонувати практичну роботу, на зразок, “Вишні у кошику”:

1. Розірни шматочок коричневого пластиліну. Скачай кульку, притисни – це буде кошик.

2. Розірни шматочки червоного і зеленого пластиліну. Скачай у долоньках червоні кульки для ягід вишні, зелені – для листочків.

3. Притисни зелені кульки до підкладки так, щоб утворився тонкий круг. Виріж із нього стекою листок.

4. Розкачай тонькі вервечки для гілок і плодоніжок. Закріпи вишні на гілці.

5. Поклади вишні в кошик. Розмісти виріб на аркуші картону [1, 96].

Існують також методичні рекомендації вчителям. Методичні рекомендації не є основним джерелом інформації для вчителя, але в них друкують багато цікавого матеріалу та вони орієнтують практикуючих педагогів на розвиток дотикового сприймання учнів. У деяких з них описуються етапи роботи з різними матеріалами та алгоритм виготовлення виробу. В більшості приділяється увага розвитку дотикової перцепції. Тому що орієнтовані на визначення форм, розмірів та структури виробу або матеріалу. Але є й такі, в котрих вчитель пізнає багато методичної інформації для себе. Іншими словами, якими саме прийомами можна скористатися для удосконалення тактильних відчуттів школярів.

Висновок. Проаналізувавши нормативно-навчальну базу уроків трудового навчання у початковій школі, ми зробили висновок, що уроки мають навчальний потенціал для формування дотикової перцепції, адже під час вивчення

окремих тем діти оволодівають теоретичними знаннями та певним практичним досвідом. Проте необхідно додати, що на наш погляд, існуючого потенціалу недостатньо, це питання може стати предметом нашого подальшого дослідження.

1. *Веремійчик І.М. Трудове навчання: підруч. для 2-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / І.М. Веремійчик, В.П. Тищенко. – К.: Генеза, 2012. – 160 с.*

2. *Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.*

3. *Запорожець А.В. Некоторые психологические вопросы сенсорного воспитания в раннем и дошкольном возрасте / А.В. Запорожец // Сенсорное воспитание дошкольников / под ред. А.В. Запорожца, А.П. Усовой. – М.: АПН РСФСР, 1963. – С. 30 – 52.*

4. *Кузьмінський А.І. Педагогіка / А.І. Кузьмінський, В.А. Омельяненко. – К.: Знання-прес, 2003. – 418 с.*

5. *Максимюк С.П. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Світлана Петрівна Максимюк. – К.: Кондор, 2009. – 670 с.*

6. *Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1 – 4 класи. – К.: Освіта, 2011. – 392 с.*

7. *Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. / Т.І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.*

8. *Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 462 від 20.04.2011 [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911.*

9. *Сенсорное воспитание дошкольников: метод. указания / [под. ред. Н.П. Сакулиной и Н.Н. Поддьякова]. – М.: Просвещение, 1969. – 215 с.*

10. *Тищенко В.П. Трудове навчання: підруч. для*

ГЕНДЕРНА ОБІЗНАНІСТЬ ПЕДАГОГІВ
(на прикладі фокус-групового дослідження у Львівській області)

1-го кл. загальноосвіт. навч. закл. /В.П. Тименко, І.М. Веремійчук. – К.: Генеза, 2012. – 111с.

11. Усова А.П. Сенсорное воспитание в дидактике советского детского сада /А.П. Усова //Сенсорное воспитание дошкольников /под ред. А.В. Запорожца, А.П. Усовой. – М.: АПН РСФСР, 1963. – С. 3 – 28.

12. Чорна В.В. Сенсорне виховання: сутність і структура / В. В. Чорна // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. ст. – Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2013. – Серія: Педагогіка. – Вип. 1. – С. 86 – 90.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2015

УДК 311:33+305 – 055.1:2+307.01

*Ірина Кизима, методист кабінету практичної психології та соціальної роботи
Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

ГЕНДЕРНА ОБІЗНАНІСТЬ ПЕДАГОГІВ
(на прикладі фокус-групового дослідження у Львівській області)

У даній статті проаналізовано результати емпіричного фокус-групового соціально-психологічного дослідження та отримано інформацію щодо гендерної обізнаності вчителів та їх вплив на формування гендерного шкільного простору. Визначено актуальність гендерних проблем в освіті. Окреслено психолого-педагогічний формат, в якому традиційно відбувається гендерна соціалізація учнів.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, гендерна соціалізація, гендерні стереотипи, дискримінація за ознакою статі, рівні права жінок і чоловіків.

Лит .7.

*Ірина Кизима, методист кабинета практической психологии и социальной работы
Львовского областного института последипломного педагогического образования*

ГЕНДЕРНАЯ ОСВЕДОМЛЕННОСТЬ ПЕДАГОГОВ
(на примере фокус-групового исследования во Львовской области)

В данной статье проанализированы результаты эмпирического фокус-групового социально-психологического исследования и получена информация о гендерной осведомленности учителей и их влияние на формирование гендерного школьного пространства. Определены актуальность гендерных проблем в образовании. Определены психолого-педагогический формат, в котором традиционно происходит гендерная социализация учащихся.

Ключевые слова: гендер, гендерное равенство, гендерная социализация, гендерные стереотипы, дискриминация по признаку пола, равные права женщин и мужчин.

*Iryna Kyzyma, Methodologist of Practice Psychology and Social Work Cabinet
Lviv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education*

GENDER AWARENESS OF TEACHERS
(for example, focus group study in Lviv region)

This paper analyzes the results of empirical focus group socio-psychological research and obtain information on gender awareness of teachers and their impact on the gender of school space. Determined the relevance of gender issues in education. Outlined psycho-pedagogical format, which is traditionally held gender socialization of students.

Keywords: gender, gender equality, gender socialization, gender stereotypes, gender discrimination, equal rights for women and men.

Постановка проблеми. За останні роки гендерний підхід укоренився та розвинувся майже у всіх гуманітарних і соціальних галузях вітчизняних наук: від соціології, психології, педагогіки, історії, філософії, релігієзнавства, літературознавства та мистецтвознавства до політичних наук, права, наук про державне управління, економіки й статистики.

Тому просування гендерної рівності є

стратегічним напрямком державної політики в Україні, про що свідчать існуючі державні документи, зокрема Закон України “Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків” від 08.09.2005 р. [1], Постанова Кабінету міністрів України “Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року” від 29.09.2013 р. [2].